

Kapturowska, Zofia

Jubileusz 100-lecia Związku Nauczycielstwa Polskiego

Notatki Płockie 50/3-204, 3-4

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JUBILEUSZ 100-LECIA ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

Oddajemy do rąk czytelnika publikację dość nietypową, pomyślaną jako obszerne opracowanie o Związku Nauczycielstwa Polskiego w jego stuletnich dziejach i o ludziach, którzy go tworzyli i w nim działali. Przypomimy o faktach i wydarzeniach, które z ich udziałem lub z ich inspiracji wpłynęły na rozwój i kształt oświaty.

ZNP działało i działa w demokratycznych strukturach organizacyjnych: „ognisko” w szkole, „oddział” w gminie, mieście lub powiecie, „okręg” w województwie. W każdym z nich funkcjonuje wybrany zarząd, natomiast w skali kraju całością kieruje Zarząd Główny wybrany przez Krajowy Zjazd Delegatów ZNP na cztery lata. Przy oddziałach, okręgach i Zarządzie Głównym powołane są sekcje związkowe i zawodowe oraz komisje problemowe, które spełniają funkcje doradcze, opiniujące i konsultacyjne. Dla osiągnięcia celów ZNP stosuje różne formy i środki m.in. organizuje kursy, szkolenia związkowe i poradnictwo prawne. Opracowuje i przedkłada właściwym organom państwowym wnioski, opinie i stanowiska w sprawach oświaty i nauki, warunków pracy i bytu pracowników, emerytów i rencistów oraz członków i ich rodzin. Prowadzi różne formy pomocy koleżeńskiej, działalność oświatowo - kulturalną, turystyczną, sportową, domy nauczyciela, placówki leczniczo - wypoczynkowe, sanatoria, działalność wydawniczą, biblioteki, a od 1995 roku Wyższą Szkołę Pedagogiczną.

W przypadkach naruszenia przez pracodawcę podstawowych interesów oraz praw pracowniczych i związkowych stosuje prawem dozwolone formy obrony i protestu; zwołuje krajowe i międzynarodowe konferencje, zjazdy, sympozja i kongresy oraz deleguje swych przedstawicieli do międzynarodowych organizacji związkowych.

Encyklopedyczne wyszczególnienie statutowych zakresów zadań, celów, form i środków działania w określonych strukturach wskazuje na charakter nauczycielskiej organizacji związkowej jako związku twórczego.

W opracowaniu występować będą formy i środki działań Płockiej Organizacji Związkowej, która realizowała i realizuje problematykę określoną ramami Statutu oraz zadania wynikające z wykonania uchwał własnych i ogniw związkowych wyższego szczebla.

Podjęliśmy próbę ukazania 100-letnich dziejów Związku Nauczycielstwa Polskiego w ścisłym powiązaniu z dziejami polskiej oświaty, układając wszystkie wydarzenia w chronologicznym porządku. Związek, bowiem w swej działalności skutecznie wypełniał idee założycieli tej organizacji i podejmował zawsze walkę o polską szkołę, wysoki poziom nauczania, o świecą równą i bezpłatną naukę dla wszystkich dzieci. Ponieważ naszym pragnieniem jest ukazanie wiedzy także o bogatej działalności ZNP na terenie ziemi płockiej. Jeden z artykułów poświęcamy wyłącznie tej problematyce. Wskazujemy na wewnętrzną działalność płockiej organizacji związkowej oraz na jej osiągnięcia na rzecz własnego środowiska.

Autorami poszczególnych rozdziałów są działacze związkowi. Z inicjatywą opracowania i wydania tego materiału wystąpiła Komisja Historyczna działająca przy Zarządzie Oddziału ZNP w Płocku.

Jest kilka powodów, które skłoniły nas do opracowania i wydania tego materiału:

- chcemy przywołać pamięć cichych, bezimennych bohaterów, którzy pod szyldem ZNP nie z bronią w rękę, ale z książką i zeszytem spełniali swój patriotyczny obowiązek wobec własnej ojczyzny, narażając także swoje życie;
- dlatego, że stuletnia historia tego Związku miała i ma wpływ na politykę oświatową, organizację szkolnictwa, systemu kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia kadr oświatowych, rozwój nauki i wychowania. Wszystkie te dziedziny są niezwykle ważne dla rozwoju kraju i państwa oraz narodu jako całości;
- aby ukazać wkład ZNP we współczesną historię polskiej oświaty poprzez wysuwanie przez Związek projektów demokratycznego systemu oświaty oraz zgłaszanie uwag, postulatów do projektów rządowych, zajmowanie stanowiska w sprawie kształcenia nauczycieli, prowadzenie działalności wydawniczej dla potrzeb szkoły i nauczyciela, popieranie innowacji i nowatorstwa pedagogicznego.
- w okresie transformacji ustrojowej istniejący pluralizm polityczny, związkowy i medialny, pogoń za sensacją prowadzi często do uproszczeń, spleycenia czy wręcz zafałszowa-

nia podawanych informacji dotyczących naszej organizacji związkowej. Żywimy przekonanie, iż zebrany i umieszczony w niniejszej publikacji materiał umożliwi czytelnikom dokonanie obiektywnej i rzetelnej oceny działalności Związku Nauczycielstwa Polskiego. Mamy pełną świadomość tego, iż Związek w swej stuletniej historii działał w różnych systemach politycznych i nie zawsze mógł w pełni realizować swoje statutowe obowiązki wobec pracowników oświaty.

Naszym pragnieniem jest uchronienie wiedzy o bogatej przeszłości ZNP przed przykryciem jej cieniem czasu lub co gorsza przed zepchnięciem do strefy niepamięci i milczenia.

A przecież Jubileusz 100-lecia Związku Nauczycielstwa Polskiego sprzyja historycznym refleksjom. W kolejnych okresach dziejowych, w różnych uwarunkowaniach politycznych i społecznych Związek konsekwentnie realizował swe naczelną celę: walczył o demokratyczną szkołę, wysoką jakość kształcenia, godność stanu nauczycielskiego.

Nauczyciele polscy w okresie zaborów walczyli o szkołę polską, o zachowanie języka i kultury narodowej. Po odzyskaniu niepodległości czynnie włączyli się w proces budowania państwowości polskiej i tworzenia systemu oświaty.

Związek współtworzył II Rzeczpospolitą, wypracowywał koncepcję ustroju szkolnego i funkcjonowania oświaty. Walczył o nauczycielskie etaty, pragmatykę służbową i poziom płac. Równocześnie oferował nauczycielom pomoc w podnoszeniu kwalifikacji i doskonaleniu zawodowym.

W okresie II wojny światowej tysiące nauczycieli, członków Tajnej Organizacji Nauczycielskiej, organizowało i prowadziło konspiracyjne nauczanie, narażając się na najsurowsze represje, często płacąc za to cenę życia. Związek w podziemiu opracowywał programy oświatowe dla przyszłej Polski, prowadził działalność wydawniczą, śpieszył z pomocą materialną swym członkom.

Po wojnie ZNP uczestniczył w odbudowie systemu oświaty, podjął trudną walkę o poprawę warunków pracy i życia swych członków, prowadził różne formy kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli.

W okresie transformacji ustrojowej ZNP aktywnie włączył się w przemiany społeczne i oświatowe. Współuczestniczył w procesie przebudowy systemu edukacji, zdecydowanie walczył o status zawodowy i godziwe płace nauczycieli, bronił interesów wszystkich pracowników oświaty oraz praw związkowych.

Czerpiąc ze spuścizny przeszłości, kontynuując najlepsze tradycje, nasza 100-letnia organizacja aktywnie uczestniczy w kształtowaniu teraźniejszości i przyszłości. W XXI wieku, po akcesji Polski do Unii Europejskiej, Związek realizuje cele i zadania będące przedłużeniem tych idei i haseł, które były nitką przewodnią w całej 100-letniej historii: równość szans edukacyjnych, dobra szkoła dla wszystkich dzieci, wysoki status zawodowy i materialny nauczyciela.

W Związku i dla Związku działali wspólnie nauczyciele, pracownicy oświaty i nauki różnych pokoleń. Spotykali się tu ludzie bogaci wieloletnim doświadczeniem i rozpoczynający pracę w zawodzie, nauczyciele różnych typów szkół i specjalności, pracownicy administracji i obsługi, pracownicy szkół wyższych i instytucji naukowych. Wszyscy tworzyliśmy i tworzymy wspólnotę, której znakiem i symbolem jest skrót „ZNP”, a najcenniejszym kapitałem członkowie naszej organizacji.

Pamiętamy o zasługach naszych poprzedników: tych, którzy kierowali Związkiem, i tych wielu tysięcy bezimiennych członków, którzy pracowali dla niego i byli z nim nawet w najtrudniejszych okresach dziejowych.

Pragnę złożyć serdeczne podziękowania wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej publikacji: Komisji Historycznej Zarządu Oddziału ZNP, wszystkim autorom, którzy opracowywali poszczególne tematy oraz serdecznie dziękuję Panu dr. hab. Zbigniewowi Kruszewskiemu – Prezesowi Towarzystwa Naukowego Płockiego, całemu kolegium redakcyjnemu na czele z redaktorem naczelnym dr. Wiesławem Końskim, za pomoc i umożliwienie wydania „Notatek Płockich” poświęconych Jubileuszowi 100-lecia ZNP na ziemi płockiej.

Wydaje się, że warto poznać historię i działalność jednej z najstarszych organizacji związkowych w Polsce i zastosować się do myśli C.K. Norwida: „...aby mierzyć drogę przyszłą, trzeba wiedzieć skąd się przyszło”.

ZOFIA KAPTUROWSKA